

Exploatarea prin Muncă a Copiilor

În contextul pauperizării accentuate a populației, atât în mediul rural, cât și în cel urban, copiii, obligați sau nu de părinți, s-au îndreptat din ce în ce mai mult spre activități economice prin care pot câștiga bani, care nu îndeplinesc în toate situațiile condițiile impuse de lege. Institutul Național de Statistică estima în anul 2004 că aproximativ 70.000 de copii sunt implicați în muncă, 8,8% dintre aceștia desfășurând activități grele, iar în 96, 6% din cazuri fiind ignorate reglementările privind vârsta minimă și durata muncii.

Ce este munca copiilor

Nu toate formele de muncă pe care le desfășoară copiii pot fi considerate „exploatare prin muncă”, existând forme de muncă considerate acceptabile, care îi responsabilizează pe copii și îi pregătesc pentru viața de adult, dar și forme grave de muncă, cele care le răpesc posibilitatea copiilor de a crește și a se dezvolta în concordanță cu vârsta lor. Criteriile care stabilesc care dintre activitățile defasurate de copii sunt acceptabile și care nu sunt vârsta, durata, precum și natura muncii și condițiile în care ea se desfășoară

Munca copiilor are consecințe negative asupra dezvoltării fizice și psihice a acestora, punând în pericol respectarea drepturilor lor. Studiile efectuate în întreaga lume au arătat că adesea copiii lucrează în condiții cu risc ridicat, periculoase pentru sănătatea acestora. Copiii care muncesc sunt adesea abuzați, atât fizic cât și psihic; munca pe care o desfășoară putând avea consecințe grave asupra dezvoltării și sănătății lor și constituind un impediment pentru educația școlară.

Conform Biroului Internațional al Muncii (Prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă în România - 2004) sunt considerate:

A) Munci periculoase:

- Muncile care îi expun pe copii la riscuri fizice, psihice sau sexuale;
- Muncile care se efectuează sub pământ, sub apă, la înălțimi periculoase sau în spații restrânse;
- Muncile care se efectuează cu mașini, materiale sau instrumente periculoase sau care implică manipularea sau transportul unor greutăți;
- Muncile care se efectuează într-un mediu nesănătos, care pot, spre exemplu, să îi expună pe copii la acțiunea unor substanțe, agenți sau proceduri periculoase sau unor condiții de temperatură, de zgomot sau vibrații, care le-ar prejudicia sănătatea;
- Muncile care se efectuează în condiții deosebit de dificile, spre exemplu, pe parcursul mai multor ore sau în timpul nopții sau pentru care copilul este reținut într-un mod nejustificat la sediul patronului.

(Recomandarea nr. 190 privind cele mai grave forme ale muncii copiilor)

B) Cele mai grave forme ale muncii copiilor:

- Toate formele de sclavie sau practicile similare, ca vânzarea de copii sau comerțul cu copii, servitutea pentru datorii și munca de servitor, precum și munca forțată sau

obligatorie, inclusiv recrutarea copiilor în vederea folosirii lor în conflictele armate;

- Utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul prostituării, producției de material pornografic sau de spectacole pornografice;
- Utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul unor activități ilicite, mai ales pentru producția și traficul de stupefiante, așa cum le definesc convențiile internaționale pertinente;
- Muncile care prin natura lor sau prin condițiile în care se exercită, sunt susceptibile să dăuneze sănătății, securității sau moralității copilului. (Convenția OIM nr.182, Art.3)

Indicatori relevanti

În România, cunoașterea fenomenului este încă parțială și fragmentară, în pofida încercărilor de studiere a acestuia.

Rezultatele Evaluării Rapide privind Copiii strazii care muncesc în București, studiu finalizat în 2002, au aratat ca numărul copiilor implicați în diferite activități în strada a crescut substanțial, comparativ cu datele Studiului National privind Situația Copiilor Strazii elaborat în 1999. Activitățile sunt menite să contribuie financiar la venitul zilnic al familiilor aflate într-o situație economică precară. Prezenta acestor copii în strada este, în marea majoritatea a cazurilor, inițiativa părinților. O parte din acești copii, care provin din familii sărace, se afla în mare risc de a fi traficați în vederea desfășurării unor activități ilegale (ca, de exemplu, cersetorie sau furturi). Există copii care au trait deja experiența acestui fenomen, fiind victime ale traficului în diferite țări din Vestul Europei.

Conform Raportului privind munca copiilor în România, realizat în 2004 de Institutul National de Statistica, numărul copiilor implicați în forme grave de munca în mediul urban și rural este de aproximativ 70.000, după răspunsul părinților și de aproximativ 140.000, conform răspunsului copiilor. În mediul urban majoritatea copiilor cersesc pentru a contribui la supraviețuirea familiilor lor. Se estimează ca aproximativ 5.000 se afla în capitala și alte câteva orașe mari (Iasi, Constanta, Timisoara, Brasov, Craiova, Galati, Bacau, Ploiesti, Braila).

Biroul Internațional al Muncii a sprijinit în cadrul Programului Internațional de Eliminare a Muncii Copilului mai multe proiecte care au evaluat situația mai multor categorii de copii care muncesc: copii care muncesc pe stradă, copii care muncesc în mediul rural și copii romi care muncesc.

Copiii străzii care muncesc

Dintre cei 150 de copii care muncesc pe stradă mai mult de 8 ore de zi: 44% cerșesc în condiții dificile, cea mai mare parte a lor suferind de boli de piele, TBC, hepatită; 61% dintre ei au abandonat școala, cea mai mare parte a lor în jurul vârstei de 11 ani; 34% sunt analfabeți, iar 40% au cunoștințe reduse de scris și citit.

(Evaluare Rapidă privind situația copiilor care muncesc pe stradă, București, Salvați Copiii, 2001)

Copiii care muncesc în mediul rural

Peste 70 % din 400 de copii intervievați în mediul rural, cu vârste între 6 -14 ani, consideră că este normal să muncească. Zilnic, sarcinile primite de la părinți includ curățenia casei, gătitul, hrănitul animalelor, curățarea adăpostului animalelor, îngrijirea fraților și surorilor mai mic, diferite munci agricole, mulsul animalelor, tăiatul lemnului etc. 64 de copii au declarat că lucrează pentru un angajator rural.

(Studiu privind situația copiilor care muncesc în mediul rural în cinci județe selectate, IOMC, Ecaterina Stativă, București,2002)

Munca copiilor romi

Copiii muncesc în gospodărie sau participă împreună cu părinții la munci agricole, producția sau vânzarea de diferite bunuri, colectarea materialelor reciclabile, muncesc în piețe/depozite, în construcții sau pe stradă. Copiii muncesc între 4-10 ore pe zi, contribuția copiilor la veniturile familiei fiind o tradiție.

(Copiii romi care muncesc, Fundația ECHOSOC, Sorin Cace, București,2002)

Structura fenomenului „copiii străzii care muncesc”

Pentru a înțelege mai bine structura acestui fenomen, distingem, folosind criteriul relației cu familia și criteriul vârstei, patru categorii de copii și tineri care muncesc în stradă:

1. Copiii care trăiesc numai în stradă și care nu au legături cu familia sau cu instituția de ocrotire

Acești copii trăiesc permanent în stradă și supraviețuiesc printr-o adaptare continuă la regulile inumane ale străzii. Își procură bani prin muncă, cerșit, prostituție sau furturi mărunte. Atitudinea față de familie e confuză sau e caracterizată prin indiferență. Domină amintirile legate de viața instituțională sau viața petrecută în stradă. Starea lor de igienă și sănătate e total improprie, iar comportamentul e puternic marcat de mediul străzii. Pot fi întâlniți în canale, stații de metrou, șantiere abandonate etc. Aproape toți consumă "aurolac", alcool și tutun.

2. Copiii care muncesc în stradă și care se întorc de regulă zilnic în familiile lor

În general, acești copii nu frecventează școala, cazurile de analfabetism fiind des întâlnite. Se află ziua în stradă (mare parte obligați de către părinți) încercând să câștige bani prin cerșit sau prin alte activități (spălatul mașinilor, vânzarea de mărfuri, încărcat și descărcat de mărfuri, colectarea de obiecte reciclabile, furturi sau prostituție). De regulă, seara se întorc în familiile lor cu banii câștigați.

Prezintă un risc ridicat de abandon definitiv al căminului familial, fie pentru că vor ajunge să considere, sub influența altor copii din stradă, că banii li se cuvin, fie din cauza presiunilor sau violențelor comise de părinți asupra lor de a contribui cu mai mulți bani la cheltuielile zilnice ale familiei.

Consumul de droguri e limitat, dar contactele zilnice cu acei copii care stau permanent în stradă i-au determinat pe unii să experimenteze "trasul din punga".

Pot fi întâlniți în metrou, în zonele centrale și aglomerate ale capitalei, la intersecții, în marile magazine, în depozite sau angro-uri.

3. Tinerii care trăiesc în stradă

Prezența lor în stradă este urmarea eșecurilor de reintegrare ale instituțiilor guvernamentale sau neguvernamentale din trecut. Mai mult de jumătate dintre ei au depășit cinci ani de viață în stradă. Acești tineri, deși nu mai sunt nici copii, nici adolescenți, din punct de vedere fizic și legal, totuși ei sunt asimilați, în continuare, categoriei copiilor străzii. De regulă, ei sunt lideri ai grupurilor de copii ai stăzii, cei care "fac" regulile grupului și cei care oferă protecție și sprijin celorlalți membri.

În rândul tinerilor, consumul de droguri a devenit în ultimii trei ani o problemă serioasă, trecându-se de la "aurolac" la droguri tari, cum ar fi heroina, acum populară și cautată în rândul lor atunci când reușesc să strângă suficienți bani pentru o doză.

Supraviețuiesc din diverse munci (în general, munci grele), cerșit sau furturi, iar adăposturile sunt total insuficiente. Tinerii pot fi văzuți în canale, stații de metrou, șantiere abandonate etc.

4 Copii care trăiesc cu părinții în stradă

Datele furnizate de Comisia Anti-Sărăcie în 2000 au indicat faptul că 45% din populația urbană și 55% din populația rurală trăiește sub pragul sărăciei. Această situație a condus la pierderea locuințelor de către unele familii care au ajuns să trăiască împreună cu copiii sub cerul liber sau în adăposturi improvizate în barăci, șantiere abandonate etc.

Părinții supraviețuiesc cerșind împreună cu copiii lor sau prin alte munci prestate de copii. Recurg deseori la acțiuni de protest prin prezența lor în fața instituțiilor centrale de stat (Președinție, Guvern, Primărie), însă fără câștig de cauză. Practic nu există nici un serviciu social care să ofere adăpost temporar unei familii cu copii, cu excepția mamelor cu copii foarte mici.

În această categorie au fost incluși și tinerii care trăiesc în stradă și au devenit părinți.

Din cauza sărăciei extreme, multe familii își folosesc proprii copii, indiferent de vârsta acestora, pentru obținerea de venituri. Copiii sunt implicați în diferite activități, de la spălat parbrizele mașinilor, la cerșit, încărcat-descărcat marfă în piețe, vândut ziare etc. Aceste activități, din cauza mediului periculos în care au loc și a perioadei lungi de desfășurare, afectează sănătatea și nivelul de instruire al copiilor.

Salvați Copiii se implică în analiza și cercetarea acestui fenomen pentru a putea aplica cele mai bune măsuri de sprijin și protecție a copiilor exploatați.